

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра психології

**СИЛАБУС
навчального курсу «Пенітенціарна психологія»
спеціальність 053 «ПСИХОЛОГІЯ»
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

Начальник кафедри психології,
кандидат психологічних наук, доцент,
полковник внутрішньої служби
Оксана МІРОШНИЧЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри психології
протокол № 13 від 28 серпня 2023 року

Кредити та кількість
годин:

8 кредитів ECTS; 210 години: 30 лекційних, 34
семінарських, 42 практичних та 104 самостійна
робота.

Чернігів – 2023

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Пенітенціарна (від лат. «Poenitentiarus» - покаяння, виправлення) психологія, поряд з кримінальною і судовою психологією, була однією з перших областей юридико-психологічного знання, які почали розвиватися ще в XIX столітті. У зв'язку з акцентами в ідеології та політиці, що стосуються розвитку та становлення кримінально-виконавчої системи, назва психологічної дисципліни, в різні історичні періоди змінювалась: тюремна психологія, виправна, виправно-трудова, пенітенціарна.

Особистість засудженого та психологія середовища засуджених в місцях позбавлення волі - ключова область пенітенціарних психологічних досліджень. З давніх-давен пенітенціарні психологи приділяють першорядну увагу виправній моделі і ресоціалізації засуджених. На даний час психологи УВП та СІЗО виявляють активність щодо розвитку наступних вузлових напрямків досліджень:

- історія вітчизняної і зарубіжної пенітенціарної психології;
- методологічні основи пенітенціарної психології як науки і психопрактик;
- психотехнології виправлення особистості різних типів засуджених;
- соціально-психологічні заходи впливу на середу засуджених;
- психологія основних засобів та процесу виправлення (ресоціалізації) засуджених, в тому числі і не пов'язаних з позбавленням волі;
- психологія режиму, безпеки засуджених і персоналу виправних установ;
- психологічне забезпечення праці та індивідуальної діяльності засуджених;
- психологія індивідуальної та групової виховної роботи із засудженими;
- психологія загальноосвітнього навчання і професійної підготовки;
- психологія релігійного виховання засудженого;
- соціально-психологічна адаптація засуджених в пенітенціарних установах;
- психодіагностика і психологічна допомога засудженим (перш за все у формі психологічного консультування та корекції) на різних етапах відбування покарання;
- психологічна підготовка засуджених до звільнення;
- психологічне забезпечення постпенітенциарного контролю, соціальної реадаптації та реабілітації звільнених з місць позбавлення волі;
- психологічний супровід діяльності особистості і колективу співробітників пенітенціарних установ;
- психологічна підготовка персоналу до дій в надзвичайних умовах;
- психологія професійного відбору (підбору) кадрів на службу до ДКВС і підвищення їх професійно-психологічної культури;
- психологічна служба в кримінально-виконавчій системі;
- психологічні проблеми управління в кримінально-виконавчій системі.

Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення із закономірностями психічної діяльності людини, яка відбуває кримінальне покарання, що пов'язане з виправним впливом, обставинами та факторами, які впливають на цей процес. Сформувати вміння та навички застосовувати ці знання у подальшій практичній діяльності.

Політика академічної добросереди

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної добросереди:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

**Зворотній зв'язок можна отримати через електронну пошту
викладача mirok200067@gmail.com**

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ
Структура навчальної дисципліни

№ розділів, тем	Найменування розділів, тем	Кількість годин					
		Всього	Денна форма				примітка
			Л	СЗ	ПЗ	СР	
1	2	3	4	5	6	7	
7 семестр							
Розділ 1. Теоретичні та методологічні основи пенітенціарної психології							
1.	Предмет і завдання пенітенціарної психології	11	2	2	2	5	
2.	Природничонаукові основи пенітенціарної психології.	11	2	2	2	5	
3.	Принципи та методи вивчення особистості та середовища засуджених	10	2	2	2	5	
4.	Психодіагностика основних властивостей та якостей засуджених	8	-	-	4	5	
Розділ 2. Індивідуально-психологічні властивості особистості засудженого							
5	Особистість засудженого та його характеристика.	12	2	2	2	6	
6	Психічні стани та процеси особистості засудженого	12	2	2	2	6	
7	Індивідуально-психологічні властивості особистості засуджених	12	2	2	2	6	
8	Характеристика здібностей засуджених та їх спрямованість	12	2	2	2	6	
Всього за 7й семестр		90	14	14	18	44	
8-й семестр							
Розділ 3. Психологія мікросередовища засуджених							
9	Класифікація та типологія засуджених, її врахування у соціально - виховній роботі	11	2	2	2	5	
10	Психологічні особливості засуджених обумовлені віком та статтю	11	2	2	2	5	
11	Психологія груп та колективу засуджених.	11	2	2	2	5	
12	Тюремна субкультура у середовищі засуджених. Стратифікація	11	2	2	2	5	
13	Характеристика криміногенного спілкування у середовищі засуджених	11	2	2	2	5	
14	Конфлікти та групові екссеси у середовищі засуджених	11	2	2	2	5	
15	Особливості роботи із засудженими групами посиленої психологічної уваги	9	-	2	2	5	
16	Особливості психологічної роботи з профілактики та попередження самогубств в УВП та СІЗО	9	-	2	2	5	

17	Психологічна характеристика адаптації засуджених до життя в нових умовах	9	2	-	2	5	
18	Психологічні особливості режиму відбування покарання та праці засуджених	9	-	-	4	5	
Розділ 4. Психологія діяльності персоналу УВП та СІЗО							
19	Основні завдання та функції діяльності психолога УВП та СІЗО.	7	-	2	-	5	
20	Профілактика та запобігання синдрому професійного вигорання та деформації серед персоналу УВП та СІЗО	11	2	2	2	5	
Всього за 8-й семестр		120	16	20	24	60	
Всього за курс		210	30	34	42	104	

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРІВ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Готуючись до семінарського заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!) питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови вашої присутності на семінарі, оцінюється в 0 балів.

Підготовка до практичного заняття передбачає опрацювання матеріалів (текстів) необхідних для успішного виконання практичних завдань. Отже, ваші бали залежать від вашої попередньої підготовки.

Ряд питань навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання завдань самостійної роботи вам необхідно зробити конспект нижчезазначених питань. Кожне питання має бути ґрунтовно висвітлене в обсязі не менше двох сторінок рукописного тексту.

ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Семінарське заняття

Тема № 1 «Предмет і завдання пенітенціарної психології»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Загальне поняття про психологію як науку.
2. Предмет і завдання пенітенціарної психології.
3. Місце пенітенціарної психології в системі наук.

Контрольні запитання :

I.Загальне поняття про психологію як науку.

1. Основні етапи розвитку психологічної науки.
2. Вчення Аристотеля про психічну діяльність людини.
3. Поняття про психологію як науку
4. Предмет, об'єкт, суб'єкт та основні завдання психології.
5. Характеристика психічних процесів (пізнавальних, емоційно-вольових), психічних

станів та властивостей особистості.

ІІІ. Предмет і завдання пенітенціарної психології.

1. Поняття про пенітенціарну психологію як науку.
2. Предмет, об'єкт та суб'єкт пенітенціарної психології.
3. Специфіка завдань, що вирішує пенітенціарна психологія.
4. Особливості прояву психіки засуджених.

ІІІ. Місце пенітенціарної психології в системі наук.

1. Зв'язок пенітенціарної психології з галузями психологічної науки.
2. Зв'язок пенітенціарної психології з правовими науками.
3. Зв'язок пенітенціарної психології з пенітенціарною педагогікою.
4. Зв'язок пенітенціарної психології з економікою установ виконання покарань.
5. Зв'язок пенітенціарної психології з кримінальною статистикою, математикою, та іншими науками.
6. Умови здійснення психологічної роботи із засудженими до позбавлення волі.

Завдання для індивідуальної роботи

«Історія виникнення і розвитку пенітенціарної психології»,

«Матеріалістичний та ідеалістичний підхід у розумінні психіки людини»

«Зв'язок пенітенціарної психології з іншими науками»

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Семінарське заняття

Тема № 2. «Природничаукові основи пенітенціарної психології»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Будова нервової системи людини. Вчення про рефлекс.
2. Основні закономірності вищої нервової діяльності людини та їх врахування в соціально виховній роботі із засудженими.
3. Свідомість та психічне життя людини. Головний мозок та його будова.

Контрольні запитання:

I. Будова нервової системи людини. Вчення про рефлекс.

1. Які функції виконує нервова система людини?
2. Опишіть будову нервової системи.
3. Намалюйте та охарактеризуйте будову нервової клітини – нейрона.
4. Які види нейронів Ви знаєте? Дайте визначення кожній категорії
5. Що становить основу діяльності нервової системи? Поняття рефлексу.
6. Що таке рефлекторна дуга та з яких структурних компонентів вона складається?
7. Яку функцію у рефлекторній дузі виконує аналізатор?
8. Найдайте характеристику умовним та безумовним рефлексам.
9. Охарактеризуйте першу та другу сигнальні системи. Яке їх значення у життєдіяльності людини?

10. Опишіть процеси збудження та гальмування, які відбуваються у центральній нервовій системі.

11. Розкрийте сутність теорії Павлова І.П. про динамічний стереотип.

12. Визначте особливості формування динамічного стереотипу злочинця.

П. Основні закономірності вищої нервової діяльності людини та їх врахування в соціально виховній роботі із засудженими.

1. Назвіть структурні компоненти нервової системи людини?

2. Які головні функції виконує периферійна нервова система?

3. Вегетативна нервова система: структура та значення.

4. Опишіть устрій центральної нервової системи.

5. Будова спинного мозку.

6. Розкрийте сутність основних закономірностей вищої нервової діяльності людини.

III. Свідомість та психічне життя людини. Головний мозок та його будова.

1. Які функції виконує головний мозок?

2. Будова головного мозку.

3. Розкрийте поняття «асиметрія головного мозку».

4. Дайте визначення поняттю «свідомість».

5. Розкрийте особливості структурних компонентів свідомості.

6. Який взаємозв'язок між свідомістю та діяльністю особистості? Відповідь обґрунтуйте.

Завдання для індивідуальної роботи

1. «Центральна нервова система людини та психічні прояви особистості»

2. «Роль рефлексів у формуванні поведінки людини».

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Практичне заняття

Тема № 2. Природничонаукові основи пенітенціарної психології

Час – 2 години

Навчальні питання

1. Вивчення властивостей нервової системи за допомогою методики Темпінг-тесту Ільїна.
2. Визначення коефіцієнту функціональної асиметрії головного мозку. Визначення ведучої півкулі головного мозку.
3. Визначення коефіцієнту функціональної асиметрії та властивостей нервової системи за психомоторними показниками.

Контрольні питання

1. Характеристика функцій нервової системи людини.
2. Будова нервової системи людини.
3. Будова нервової клітини - нейрона.
4. Центральна нервова система, її будова та функції.
5. Головний мозок людини та його функції.

6. Функції спинного мозку людини.
7. Периферична нервова система та її функції.
8. Вегетативна нервова система та її функції.
9. Принципи діяльності рефлекторної дуги
10. Вчення про рефлекс.
11. Безумовні рефлекси та їх характеристика.
12. Умовні рефлекси та їх характеристика.
13. Поняття сигнальної системи людини.
14. Перша сигнальна система та її характеристика.
15. Друга сигнальна система та її характеристика.
16. Основні закономірності вищої нервової діяльності.
20. Поняття динамічного стереотипу.
21. Вчення І.П. Павлова про динамічний стереотип поведінки людини.

Завдання для індивідуальної роботи реферати на теми :

1. Центральна нервова система людини та психічні прояви особистості.
2. Роль рефлексів у формуванні поведінки людини.

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021. 332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
6. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харьков: ООО Одиссей , 2004. 448 с.

Семінарське заняття

Тема № 3. «Принципи та методи вивчення особистості та середовища засуджених»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Характеристика принципів пенітенціарної психології
2. Вимоги до методів наукового дослідження в пенітенціарній психології
3. Характеристика методів пенітенціарної психології

Контрольні запитання:

I. Характеристика принципів пенітенціарної психології.

1. Дайте визначення поняттю принцип?
2. В чому полягає сутність принципу об'єктивного вивчення особистості засудженого?
3. В чому полягає сутність принципу всебічного вивчення особистості засудженого?
4. Розкрийте принцип цілеспрямованого і активного вивчення особистості засудженого.
5. В чому специфіка застосування принципу комплексного підходу до вивчення особистості засудженого?
6. Поясніть дію принципу єдності процесів вивчення і ресоціалізації особистості засудженого.

ІІ. Базові категорії пенітенціарної психології.

1. Дайте визначення поняттю «методологія».
2. Перерахуйте основні категорії пенітенціарної психології.
3. Розкрийте зміст таких категорій пенітенціарної психології, як: категорія свідомості категорія правосвідомості, категорія особистості.
4. Надайте характеристику таким категоріям пенітенціарної психології, як: категорія спілкування, категорія протиправної діяльності, категорія діяльності.

ІІІ. Характеристика методів пенітенціарної психології.

1. Дайте визначення поняттям «метод» та «методи пенітенціарної психології».
2. Надайте класифікацію психологічних методів дослідження за Б. Г. Ананьєвим.
3. Визначте вимоги до застосування методів пенітенціарної психології.
4. Охарактеризуйте метод спостереження. В чому специфіка застосування цього методу в місцях позбавлення волі.
5. Психологічний експеримент та його характеристика.
6. Охарактеризуйте особливості взаємодії із засудженими з використанням методів опитування.
7. Надайте характеристику методу бесіди.
8. Дайте оцінку методам аналізу продуктів діяльності та узагальнення незалежних характеристик.
9. Сутність методу соціометрії та особливості його застосування в соціально-виховній роботі із засудженими.
10. Дайте оцінку тесту - як інструменту психодіагностики. Психологічне тестування

Завдання для індивідуальної роботи

«Особливості застосування методу спостереження в місцях позбавлення волі»

«Метод тестування у вивченні особистості засудженого»

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Практичне заняття

Тема № 3. Принципи та методи вивчення особистості та середовища засуджених.

Час – 2 години

Навчальні питання

1. Правила побудови інтерв'ю. Проведення інтерв'ю за визначеною темою у групі.
2. Біографічний метод дослідження особистості. Складання біографічної анкети.
3. Експериментальний метод дослідження.
4. Перегляд відеофільму про жорстокі психологічні експерименти.

Контрольні питання

1. Характеристика принципів пенітенціарної психології
2. Вимоги до методів наукового дослідження в пенітенціарній психології

3. Характеристика методів пенітенціарної психології
4. Вимоги до застосування методів пенітенціарної психології. Використання психологічних результатів вивчення особистості в процесі індивідуальної роботи.
5. Значення особової справи засудженого у створенні психолого-педагогічного портрету його особистості.
6. Методологічні основи вивчення документації.

Завдання для індивідуальної роботи реферати на теми :

1. Особливості застосування методу спостереження в місцях позбавлення волі.
2. Метод тестування у вивченні особистості засудженого.

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.

Семінарське заняття

Тема № 4. Психодіагностика основних властивостей та якостей засуджених.

Час – 2 години

Навчальні питання

1. Практична психодіагностика в діяльності психолога УВП та СІЗО
2. Особливості психодіагностичної роботи з новоприбулими засудженими
3. Класифікація проективних методик. Використання проективного методу дослідження особистості засудженого у практичній діяльності.

Контрольні питання

1. Що таке психодіагностика?
2. Яка інформація складає психологічний портрет особистості?
3. Хто має право проводити психодіагностичне обстеження засуджених?
4. Яка інформація виявляється в результаті здійснення психодіагностики?
5. Які вимоги до здійснення психологічного дослідження Ви знаєте?
6. Які види психологічної діагностики застосовуються при роботі із засудженим?
7. Які є види психологічних тестів?
8. Що означає валідність методики?
9. У чому полягає алгоритм роботи психолога у дільниці КДіР?
10. Які особливості проведення індивідуальних і групових бесід в КДіР?
11. Яка інформація відбувається в психологічній картці профілактичного обліку?
12. Які методики застосовуються психологом при здійсненні діагностики засуджених в КДіР?
13. Яка інформація відбувається в діагностичному висновку обстежуваної особи?

Завдання для індивідуальної роботи реферати на теми :

1. Психодіагностика як галузь психологічної науки та практики.
2. Види психодіагностичних методів які використовуються у роботі з

засудженими.

3. Психодіагностичні методики які використовуються у роботі з засудженими в УВП ТА СІЗО.

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
6. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харьков: ООО Одиссей , 2004. 448 с.

Практичне заняття

Тема № 4. Психодіагностика основних властивостей та якостей засуджених.

Час – 2 години

Навчальні питання

1. Особливості психодіагностичної роботи з новоприбулими засудженими
2. Класифікація проективних методик. Методика кольоровибору М.Люшера.
3. Використання проективного методу дослідження особистості у практичній діяльності. Методика «Намалюй свій характер»

Контрольні питання

14. Що таке психодіагностика?
15. Яка інформація складає психологічний портрет особистості?
16. Хто має право проводити психодіагностичне обстеження засуджених?
17. Яка інформація виявляється в результаті здійснення психодіагностики?
18. Які вимоги до здійснення психологічного дослідження Ви знаєте?
19. Які види психологічної діагностики застосовуються при роботі із засудженим?
20. Які є види психологічних тестів?
21. Що означає валідність методики?
22. У чому полягає алгоритм роботи психолога у дільниці КДіР?
23. Які особливості проведення індивідуальних і групових бесід в КДіР?
24. Яка інформація відбивається в психологічній картці профілактичного обліку?
25. Які методики застосовуються психологом при здійсненні діагностики засуджених в КДіР?
26. Яка інформація відбивається в діагностичному висновку обстежуваної особи?

Завдання для індивідуальної роботи реферати на теми :

1. Психодіагностика як галузь психологічної науки та практики.
2. Види психодіагностичних методів які використовуються у роботі з засудженими.
3. Психодіагностичні методики які використовуються у роботі з засудженими в УВП ТА СІЗО.

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
6. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харьков: ООО Одиссей , 2004. 448 с.

РОЗДІЛ 2.

«ІНДИВІДУАЛЬНО - ПСИХОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЗАСУДЖЕНОГО»

Семінарське заняття

Тема № 5. «Особистість засудженого та її характеристика»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Поняття особистості у психологічній науці
2. Психологічні теорії вивчення особистості злочинця та основні детермінанти її формування.
3. Психологічна структура особистості злочинця.
4. Злочинна поведінка та механізми її формування.

Контрольні питання

1. Поняття особистості у психологічній науці

- Дайте визначення поняттям індивід, особистість та індивідуальність як основним проявам людини.

2. Психологічні теорії вивчення особистості злочинця та основні детермінанти її формування.

- Визначте теорії особистості в зарубіжній психології.
- Як розглядалась проблема особистості засудженого у радянській психології?

3. Психологічна структура особистості злочинця.

- Дайте характеристику компонентів самосвідомості особистості.
- Що розуміють під Я-концепцією особистості?
- Дайте визначення психологічного захисту особистості та його характеристики?

– Завдання для індивідуальної роботи

- *Біхевіористичний підхід у вивчені особистості.*
- *Когнітивний підхід у вивчені особистості.*
- *Структура особистості у психоаналітичній теорії З Фройда.*
- *Гуманістичний підхід у теорії вивчення особистості*
- *Ш. Бюлер та теорії розвитку особистості*
- *Психосоціальна теорія розвитку особистості Е. Еріксона.*
- *Системно-діяльнісний підхід до вивчення особистості у психології Г.С. Костюка.*

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Практичне заняття

Тема № 5. «Особистість засудженого та її характеристика»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Теоретичне інформування.
2. Закріплення знань про структуру Я-концепції.
3. Осознані «образа Я».
4. Аналіз негативного та позитивного Я.
 - **Завдання для індивідуальної роботи**
 - *Бихевіористичний підхід у вивчені особистості.*
 - *Когнітивний підхід у вивчені особистості.*
 - *Структура особистості у психоаналітичній теорії З Фройда.*
 - *Гуманістичний підхід у теорії вивчення особистості*
 - *Ш. Бюлер та теорії розвитку особистості*
 - *Психосоціальна теорія розвитку особистості Е. Еріксона.*
 - *Системно-діяльнісний підхід до вивчення особистості у психології Г.С. Костюка*

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Семінарське заняття

Тема №6 «Психічні стани та процеси особистості засудженого.»

Час – 2 години

Навчальні питання

1. Психічні стани та особливості їх протікання у засуджених
2. Основні психічні процеси особистості засудженого.

3. Пізнавальна сфера особистості засудженого.
4. Роль відчуттів у пізнавальній діяльності особистості засудженого
5. Роль сприйняття у діяльності засудженого.
6. Пам'ять та її характеристику у засуджених.
7. Стилі мислення та їх характеристика.

Контрольні питання

1. Назвіть основні особливості пізнавальних процесів засуджених?
2. В чому полягає відмінність емоцій від почуттів?
3. Які об'єктивні та суб'єктивні чинники можуть впливати на настрій засудженого?
4. В чому полягають особливості роботи начальника відділення СПС щодо переорієнтації вольових якостей особистості засудженого?

Завдання для індивідуальної роботи

Реферативні повідомлення

- *Розвиток спостережливості у персоналу ДКВС України.*
- *Візуальна культура та сприймання: як людина бачить світ*
- *Мовлення як пізнавальний психічний процес. Розвиток мовлення людини.*
- *Вчення про інтелект Дж. Гілфорда та Д. Векслера.*
- *Штучний інтелект: проблема створення та функціонування.*
- *Особистісні властивості творчої особистості: творче мислення.*
- *Порушення пам'яті у засуджених та її психокорекція.*
- *Методи вивчення пам'яті засуджених.*
- *Запам'ятування та умови його ефективності.*
- *Поняття „інсайт”, особливості його виникнення та вияву у засуджених.*
- *Уява та індивідуальна творчість засуджених.*
- *Психологічні механізми фантазії засуджених.*
- *Психологічні прийоми розвитку уваги засуджених.*

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
6. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харьков: ООО Одиссей , 2004. 448 с.

Практичне заняття

Тема №6 «Психічні стани та процеси особистості засудженого»

Час – 2 години

Навчальні питання

1. Дослідження ролі відчуттів у пізнавальній діяльності особистості засудженого
2. Визначення домінуючого типу сприйняття за роботою провідних аналізаторів.

3. Визначення домінуючого типу пам'яті. Методика «Чи хороша у Вас пам'ять?».
4. Робота з опитувальником «Стилі мислення»

Контрольні питання

1. Психічні стани та його особливості іх протікання у засуджених
2. Перерахуйте основні психічні процеси особистості?
3. Назвіть основні особливості пізнавальних процесів засудженого?
4. В чому полягає відмінність емоцій від почуттів?
5. Які об'єктивні та суб'єктивні чинники можуть впливати на настрій засудженого?
6. В чому полягають особливості роботи начальника відділення СПС щодо переорієнтації вольових якостей особистості засудженого?

Завдання для індивідуальної роботи

Реферативні повідомлення

- *Розвиток спостережливості у персоналу ДКВС України.*
- *Візуальна культура та сприймання: як людина бачить світ*
- *Мовлення як пізнавальний психічний процес. Розвиток мовлення людини.*
- *Вчення про інтелект Дж. Гілфорда та Д. Векслера.*
- *Штучний інтелект: проблема створення та функціонування.*
- *Особистісні властивості творчої особистості: творче мислення.*
- *Порушення пам'яті у засуджених та її психокорекція.*
- *Методи вивчення пам'яті засуджених.*
- *Запам'ятування та умови його ефективності.*
- *Поняття „інсайт”, особливості його виникнення та вияву у засуджених.*
- *Уява та індивідуальна творчість засуджених.*
- *Психологічні механізми фантазії засуджених.*
- *Психологічні прийоми розвитку уваги засуджених.*

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
6. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харьков: ООО Одиссея , 2004. 448 с.

Семінарське заняття

Тема № 7. «Індивідуально - психологічні властивості особистості засуджених»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Загальне поняття про темперамент. Використання даних про темперамент у соціально-виховній роботі із засудженими.
2. Загальне поняття про характер. Особливості формування характеру у засуджених.

3. Акцентуації характеру та шляхи її подолання.

Контрольні запитання:

I. Загальне поняття про темперамент. Використання даних про темперамент у соціально-виховній роботі із засудженими.

1. Вчення Гіппократа про темперамент.
2. Фізіологічна основа темпераменту. Вчення І.П.Павлова про темперамент.
3. Намалюйте схему типів нервової системи і пов'яжіть її з типами темпераменту.
4. Дайте визначення темпераменту.
5. Охарактеризуйте засуджених холеричного та сангвінічного типів темпераменту.
6. Дайте характеристику засудженим флегматичного та меланхолічного типів темпераменту.
7. Як треба враховувати особливості типів темпераменту при проведенні виховної роботи із засудженими?

II. Загальне поняття про характер. Особливості формування характеру у засуджених.

1. Що таке характер особистості?
2. Які риси характеру визначають його види?
3. Що є фізіологічною основою характеру? Відповідь обґрунтуйте.
4. Надайте класифікацію характеру за змістом.
5. Охарактеризуйте характер за повнотою та цільністю.
6. Класифікуйте характер за силою визначеності.
7. Визначте особливості прояву характеру засуджених в місцях позбавлення волі.
8. Які умови в УВП ТА СІЗО сприяють розвитку позитивних рис характеру засудженого?

III. Акцентуації характеру та шляхи її подолання.

1. Що таке акцентуації?
2. Типологія акцентуацій характеру за К.Леонгардом.
3. Охарактеризуйте гіпертимний, дистимічний та цикloidний тип акцентуацій характеру.
4. Надайте характеристику збудливому, нерівноваженому та педантичному типу акцентуацій характеру.
5. Визначте основні риси прояву тривожного, демонстративного, емотивного та екзальтованого типу акцентуацій характеру.
6. Як визначається акцентуація характеру засудженого?

Завдання для індивідуальної роботи

Теми для реферативних доповідей :

- «Темперамент і особливості його впливу на професійну діяльність персоналу УВП та СІЗО»
- «Типологія характерів за Е. Кречмером»
- «Класифікація акцентуацій характеру за А.Є. Личко»

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.

5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Практичне заняття

Тема № 7. «Індивідуально - психологічні властивості особистості»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Визначення типу темпераменту за методикою PQI Г.Айзенка
2. Дослідження акцентуації особистості за методикою К. Леонгарда

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
6. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харьков: ООО Одиссей , 2004. 448 с.

Семінарське заняття

Тема № 8. «Характеристика здібностей засуджених та їх спрямованість»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Поняття, природа та класифікація здібностей.
2. Психологічні умови та шляхи формування здібностей у засуджених.
3. Поняття та структура спрямованості особистості засудженого.
4. Мотиви в структурі спрямованості засудженого.

Контрольні запитання:

1. Поняття, природа та класифікація здібностей. Психологічні умови та шляхи формування здібностей у засуджених.

1. Фізіологічна основа формування здібностей.
2. Загальні прості та складні здібності.
3. Особливості проявів здібностей у засуджених.
4. Умови формування позитивних здібностей в УВП ТА СІЗО.

2. Поняття та структура спрямованості особистості засудженого.Мотиви в структурі спрямованості засудженого.

1. Види спрямованості особистості засудженого.
2. Психологічні аспекти розвитку позитивно спрямованих потреб засуджених.
3. Характер мотивів у засуджених.
4. Які Ви знаєте домінуючі спонукання і як вони впливають на прояви життєвої активності людини?

5. За якими показниками можна оцінити спрямованість?
6. Чому мотиви вважаються динамічними утвореннями?
7. Які потреби переважать під час спілкування засуджених?
8. Яка існує різниця між потягами та бажаннями особистості?
9. Як вивчення того, чим цікавиться засуджений може допомогти визначити його світогляд?

Завдання для індивідуальної роботи

Теми для реферативних доповідей :

- «Роль задатків у формуванні здібностей особистості»
- «Роль інтересів та схильностей у розвитку здібностей у засуджених»
- Роль квазіпотреб (алкоголь, наркотичні речовини, гомосексуалізм тощо) в системі факторів, що визначають поведінку засуджених.

Рекомендована література

1. Академічний курс криміально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Практичне заняття

Тема № 8. «Характеристика здібностей засуджених та їх спрямованість»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Визначення особистісної спрямованості за методикою Б. Басса.
2. Дослідження організаторських та комунікативних здібностей за методикою «КОЗ»

виříшення ситуаційних задач

Задача 1.

У структурі особистості, як правило, виділяють низку взаємопов'язаних психічних утворень, серед яких важливе місце посідає спрямованість особистості. Психологи (Рубінштейн С. П., Платонов К.К., Ковалев О. Г. та ін.), розглядаючи спрямованість особистості, підкреслюють, що за допомогою даної властивості виражається основний зміст психології людини як суспільної істоти.

Завдання:

1. Що розуміють під поняттям "спрямованість особистості" і яка спрямованість переважає у засуджених?
2. Чи є відмінність між поняттями "спрямованість особистості" та "мотивація поведінки особистості"?

Задача 2.

У процесі вивчення особистості засудженого, вихователі намагаються встановити: чому здійснено злочин; яку мету переслідує засуджений в процесі відбууття кримінального покарання; яка у нього життєва перспектива; що цікавить засудженого; які у нього

переконання; що йому подобається, а що ні тощо.

Завдання:

1. Чи можна вважати дані питання спробою встановити спрямованість особистості засудженого? Чому?
2. За якими оціночними критеріями можна визначити спрямованість особистості засудженого?

Задача 3.

Даючи характеристику людині часто використовують такі вислови:

- a) "у засудженого яскраво виражена колективістка спрямованість, яка виявляється у суспільній діяльності, у прагненні поєднувати дане слово із практичними справами, у певних моральних принципах тощо";
- б) "засуджений у своїх вчинках керується життєвим досвідом, здоровим глупдом. В поведінці переважають матеріальні мотиви, що обумовлюють задоволення його потреб та інтересів";
- в) "у засудженого слабо виражена суспільна спрямованість. Мають місце егоцентризм та діяльність спрямована на задоволення своїх потреб тощо".

Завдання:

1. Які види спрямованості притаманні даним засудженим?

2. Чи можуть у одній людині поєднуватися між собою різні види спрямованості і від чого це залежить?

Задача 4.

Як Ви вважаєте, що може бути джерелом активності особистості: прагнення до отримання задоволення; потреба виконання обов'язку; фізіологічні потреби; соціальні прагнення до панування або підлегlostі?

Завдання:

Які можуть бути наслідки від того, що людина буде наслідувати вище означеним потягам?

Задача 5.

Динаміка розвитку спрямованості особистості засудженого виявляється за допомогою структурних компонентів: потреба - потяг - бажання - прагнення - інтерес - ідеал - переконання - мета діяльності.

Завдання:

Дайте характеристику змісту даних компонентів спрямованості та вкажіть умови їх формування у засуджених.

Задача 6.

Бажання характеризують усвідомлення мети, виникнення потреби досягнуте певних результатів внаслідок своєї діяльності, що супроводжується прийняттям рішень та плануванням способів їх виконання.

Завдання:

1. Які бажання необхідно розвивати у засуджених, що будуть спроможні здійснити позитивний вплив на процес їх перевиховання?

2. Які мотиви, стимулюються бажаннями засуджених? Чи можна вплинути на їх формування?

Задача 7.

У процесі виховної роботи із засудженими необхідно враховувати їхні особистісні інтереси.

Завдання:

1. Які функції в структурі спрямованості виконують інтереси?

2. Які інтереси необхідно формувати та розвивати у засуджених?

Задача 8.

Часом засуджені, особливо молодіжного віку, вибирають собі за ідеал риси людей, які утотожнюють сміливість, рішучість, настирливість, ініціативність. Отже, позитивні за формулою прояву, ці риси не завжди бувають позитивними за змістом та супутньою їм

асоціальною поведінкою.

Завдання:

Яку виховну роботу треба проводити із засудженими, які взяли собі за ідеал позитивні за формою риси особистості але негативні за змістом?

Задача 9.

Людина завжди намагається пояснити собі та оточуючим для чого вона щось робить, ґрунтуються та пояснення на переконаннях, цілях та перспективах, прагненнях особистості.

Завдання:

Яким чином необхідно враховувати висловлювання, міркування засуджених для з'ясування їхніх переконань, нахилів, прагнень?

Задача 10.

Зміст однакових цілей у засуджених може відрізнятися мотивами, які вони при тому переслідують.

Завдання:

1. Яким чином можна визначити ступінь виправлення засудженого вивчаючи цілі, які він переслідує?

2. Які цілі діяльності притаманні засудженим різних вікових категорій?

Завдання для індивідуальної роботи

1. Роль задатків у формуванні здібностей особистості.

2. Роль інтересів та схильностей у розвитку здібностей у засуджених.

3. Роль квазіпотреб (алкоголь, наркотичні речовини, гомосексуалізм тощо) в системі факторів, що визначають поведінку засуджених.

РОЗДІЛ 3.

ПСИХОЛОГІЯ МІКРОСЕРЕДОВИЩА ЗАСУДЖЕНИХ

Семінарське заняття

Тема №9. Класифікація та типологія засуджених, її врахування у соціально-виховній роботі

Час – 2 години

Навчальні питання

1. Кримінально-правова класифікація засуджених

2. Психолого-педагогічна класифікація засуджених

- a) Психолого-педагогічна характеристика засуджених I класифікаційної групи;
- b) Психолого-педагогічна характеристика засуджених II класифікаційної групи;
- c) Психолого-педагогічна характеристика засуджених III класифікаційної групи;
- d) Психолого-педагогічна характеристика засуджених IV класифікаційної групи;
- e) Психолого-педагогічна характеристика засуджених V класифікаційної групи;
- f) Психолого-педагогічна характеристика засуджених VI класифікаційної групи.

Контрольні питання

1. Характеристика загальних принципів класифікації засуджених.
2. Особливості соціально-виховної роботи з різними класифікаційними групами засуджених в УВП ТА СІЗО.
3. Врахування класифікації засуджених при розподілі їх по дільницях відбування покарання.
4. Кримінально-правова класифікація засуджених та характеристика різних класифікаційних груп.
5. Соціально-психологічна класифікація засуджених та особливості роботи із різними класифікаційними групами.

6. Принцип прогнозування поведінки засудженого.
7. Психолого-педагогічна характеристика засуджених. Особливості соціально-виховної роботи з кожною з класифікаційних груп засуджених.

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Практичне заняття

Тема №9. Класифікація та типологія засуджених та їх врахування у соціально-виховній роботі

Час – 2 години

Навчальні питання

1. Контрольне опитування курсантів.
2. Вирішення ситуаційних задач

Ситуаційні задачі

Задача № 1

Засуджений Шевченко знаходячись в установі середнього рівня безпеки часом підбурює та схиляє інших засуджених до різних проступків, вчинків та дій, що суперечать режимним вимогам. Веде розмови про привільне злодійське життя, хизується своїм кримінальним минулим (6 судимостей за крадіжки) намагається показати себе "авторитетом" і схиляє засуджених до протидії членам ради колективу та представникам адміністрації. За характером він вольовий, впертий. До засуджених, які йому суперечать застосовує фізичну силу, за що неодноразово був поміщений до ДІЗО. Останнім часом намагається використовувати для подібних "разбірок" засуджених, які деградують як особистості.

Завдання

1. Визначте, до якої класифікаційної групи відповідно Методичних рекомендацій. можна віднести цього засудженого.
2. Окресліть напрямки соціально-психологічної роботи з даним засудженим.

Задача № 2

Часом засуджені, особливо молодіжного віку, вибирають собі за ідеал риси людей, які ототожнюють сміливість, рішучість, настирливість, ініціативність.

Завдання

1. Визначте, чи можуть позитивні за формулою прояву ці риси завжди бути позитивними за змістом та супутньою їм поведінкою.
2. Назвіть, як впливають на формування ідеалу у засуджених, взяті ними за взірець позитивні за формулою але негативні за змістом риси особистості

Задача № 3.

Виходячи із особової справи, прибулий до відділення СВПС засуджений Іванов значний час перебував на волі перед осіб, які пов'язували своє життя зі злочинною діяльністю. Він звик жити за рахунок інших, ніде не працював, не прагнув вчитися. Вчинив умисний

злочин. В місцях позбавлення волі відразу почав тяжіти до негативно Спрямованої частини засуджених, на вимоги адміністрації реагує агресивно.

Завдання

1. Визначте, до якого типу, відповідно криміногенної зараженості особистості, можна віднести даного засудженого.

2. Назвіть основні моменти, на які б Ви звернули увагу при проведенні ознайомчої бесіди з даним засудженим

Задача №4.

Ви, є ново призначеним начальником відділення СПС УВП ТА СІЗО. Вивчаючи положення справ у відділенні Ви встановили, що у відділенні існує негативно-спрямована група засуджених, яку очолює засуджений Захаров.

Під час проведення індивідуальної бесіди з Захаровим Ви помітили, що він веде себе розв'язано, на Ваші зауваження реагує неохоче.

Наприкінці бесіди Захаров пригрозив, що якщо Ви будите "качати права", то він настроїть проти Вас все відділення засуджених.

Завдання:

1. Ваші дії в цій ситуації. Визначте, до якої групи згідно кримінально та психолого-педагогічної класифікації можна віднести засудженого Захарова?

2. Складіть перелік заходів спрямованих на встановлення свого впливу й авторитету у відділенні СПС.

Задача №5

Під час проведення індивідуальної бесіди з засудженим Носовим Ви помітили, що даний засуджений знаходиться в середньому стані наркотичного сп'яніння. Носов здогадався по Вашій реакції, що Ви довідалися про факт вживання ним наркотиків, він вихопив з ватяної куртки гостро заточений шматок арматури і став вимагати у Вас гарантій своєї некараності за свою провину, а потім став вимагати кілька ампул ліків, які містять в собі наркотичні речовини.

Завдання:

Ваші дії в даній ситуації. До якої групи класифікаційної групи можна віднести засудженого Носова. Чому?

Якими проявами характеризується поведінка осіб, які знаходяться у стані наркотичного сп'яніння?

Задача №6.

У вашому відділенні відбувається покарання засуджений Вилкін, який неодноразово був засуджений (остання судимість за крадіжку). За характером імпульсивний, неодноразово затівав сварки і бійки з іншими засудженими. Довкола нього на ґрунті пристрасті до азартних ігор сформувалася група засуджених негативної спрямованості. З представниками адміністрації Вилкін поводиться зухвало, намагаючись в очах інших засуджених заробити собі "авторитет", навіть ціною відбування покарання в ДІЗО або ПКТ.

Після накладення на Вилкіна декількох покарань він своєї поведінки не змінив.

Одного разу, коли Вилкіна в черговий раз помістили в ІНІЗО за нецензурні вислови на адресу начальника відділення, група засуджених з 15 чоловік негативної спрямованості в знак протесту оголосили голодування, з цього ж відділення до них приєдналося ще 20 чоловік "співчуваючих".

Завдання:

До якої групи класифікаційної групи можна віднести засудженого Вилкін. Чому? Які помилки в роботі з Вилкіним допустив начальник відділення?

Яким чином варто врегулювати дану напруженну ситуацію

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред.

- В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
 3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
 4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
 5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Семінарське заняття

Тема №10. «Психологічні особливості засуджених обумовлені віком та статтю»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Психологічні особливості засуджених обумовлені їх віком
2. Психологічні особливості засуджених обумовлені статтю

Контрольні запитання:

1. Психологічні особливості засуджених обумовлені їх віком

– Періодизація життєвого циклу людини

- A) Психологічними особливостями засуджених підліткового віку (14 - 15 років),
- Б) Психологічними особливостями засуджених юнацького віку (16 - 18 років),
- В) Психологічні особливості засуджених молодіжного віку (19 -30 років).
- Г) Психологічні особливості засуджених у зрілому віці (30 -40 років).
- Д) Психологічні особливості засуджених літнього й старечого віку

2. Психологічні особливості засуджених обумовлені статтю

- Особливості груп засуджених жіночої статі
- врахування анатомо-фізіологічних особливостей засуджених осіб жіночої статі

Завдання для індивідуальної роботи

- Особливості виправлення та перевиховання жінок, які вперше відбувають строк покарання
- Психологічна характеристика особистості жінки яка має алкогольну або наркотичну залежність
- Психологічні аспекти вивчення мотивації агресивної поведінки жінок засуджених до позбавлення волі

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Практичне заняття

Тема №10 «Психологічні особливості засуджених обумовлені віком та статтю»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Подолання гендерних стереотипів. Гра «Суд».

Завдання для індивідуальної роботи

- Особливості виправлення та перевиховання жінок, які вперше відбувають строк покарання
- Психологічна характеристика особистості жінки яка має алкогольну або наркотичну залежність
- Психологічні аспекти вивчення мотивації агресивної поведінки жінок засуджених до позбавлення волі

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Семінарське заняття

Тема № 11. «Психологія груп та колективу засуджених»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Малі неформальні групи - їх ознаки, особливості, класифікація та структура
2. Специфіка соціально-виховної роботи в малих неформальних групах засуджених.

Контрольні запитання:

I. Малі неформальні групи - їх ознаки, особливості, класифікація та структура:

1. Що собою представляє мала неформальна група засуджених?
2. Яким чином позбавлення волі впливає на особистість і чому це сприяє утворенню малих груп?
3. Визначте загальні ознаки малої неформальної групи засуджених.
4. Перерахуйте особливості малих неформальних груп.
5. Які типи малих груп можна виділити в колективі засуджених?
6. Охарактеризуйте кожний тип малих неформальних груп засуджених.
7. Яка структура групи залежно від ступені її організованості та лідерства?
8. З'ясуйте основні функції лідера МНГ в УВП та СІЗО та їх особливості.

II. Специфіка соціально-виховної роботи в малих неформальних групах засуджених:

1. Які соціально-психологічні фактори визначають характер взаємовідносин в групі і впливають на проведення соціально–виховної роботи?
2. Які види соціально-виховної роботи запроваджуються в роботі з членами малих неформальних груп та їх лідерами?

Завдання для індивідуальної роботи

- «Особливості формування малих неформальних груп засуджених в місцях

позбавлення волі»

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Практичне заняття

Тема № 11. «Психологія груп та колективу засуджених»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Методика діагностики міжособистісних стосунків Т.Лірі.
2. Соціометрія Дж. Морено
3. Методика «Груповий пиріг»

Контрольні запитання:

1. Особливості формування малих неформальних груп засуджених в місцях позбавлення волі.
2. Особливості роботи з малими неформальними групами засуджених в УВП..

Завдання для індивідуальної роботи

- «Особливості формування малих неформальних груп засуджених в місцях позбавлення волі»

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Семінарське заняття

Тема № 12. «Тюремна субкультура у середовищі засуджених. Стратифікація»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Поняття мікросередовища засуджених та його психологічні особливості.
2. Структура мікросередовища засуджених та його психологічні особливості.
3. Стратифікація у середовищі засуджених

Контрольні запитання:

I. Поняття мікросередовища засуджених та його психологічні особливості:

1. Дайте визначення поняттю «мікросередовище».
2. Перерахуйте характерні ознаки середовища засуджених.
3. Які позитивні та негативні традиції притаманні середовищу засуджених?

II. Структура мікросередовища засуджених та його психологічні особливості:

1. Що таке злочинна субкультура?
2. Розкрийте зміст «татуювання» та «жаргонізм» як невід'ємні елементи субкультури.

III. Стратифікація у середовищі засуджених

3. Що означає стратифікація середовища засуджених?
4. Визначте основні принципи стратифікації засуджених.

Завдання для індивідуальної роботи

3. *Охарактеризуйте напрямки роботи начальника відділення СПС з проявами тюремної субкультури.*
4. *Психологічні аспекти стратифікації засуджених*
5. *Історія виникнення тюремної субкультури*

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Практичне заняття

Тема № 12. «Тюремна субкультура у середовищі засуджених. Стратифікація»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Кримінальний жаргон у середовищі засуджених. Лист «Авторитета».
2. Зміст та значення татуювань, як форма невербального спілкування.
3. Перегляд відеоролика «кримінальна субкультура»

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Семінарське заняття

Тема № 13. «Характеристика криміногенного спілкування у середовищі засуджених»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Спілкування: його функції та специфіка в місцях позбавлення волі.
2. Психологічні бар'єри та шляхи їх подолання.
3. Вербальні та невербальні засоби спілкування з засудженими.
4. Психологія індивідуальної взаємодії з засудженими.

Контрольні запитання:

I. Спілкування: його функції та специфіка в місцях позбавлення волі. Психологічні бар'єри та шляхи їх подолання.

1. Що таке спілкування?
2. Визначте комунікативну сторону спілкування.
3. Розгляньте інтерактивну сторону спілкування.
4. Як за допомогою спілкування люди сприймають один одного?
5. Що таке зміст і форма спілкування?
6. Дайте визначення «прямому» та «опосередкованому» спілкуванню.
7. Які функції виконує криміногенне спілкування засуджених?
8. В чому проявляється специфіка спілкування засуджених?
9. Які умови необхідно створити для оптимальної організації спілкування засуджених?
10. Що таке психологічний контакт?
11. Дайте визначення поняттю «психологічний бар'єр». Перерахуйте основні види психологічних бар'єрів
12. В яких випадках виникають інтелектуальні та естетичні бар'єри?
13. Коли виникають мотиваційні та емоційні бар'єри між персоналами УВП та СІЗО та засудженими?

II. Верbalні та неверbalні засоби спілкування із засудженими.

1. Що таке вербальне спілкування?
2. Визначте вербальні засоби спілкування. Кримінальний жаргон як акустичний засіб таємного спілкування.
3. Розкрийте сутність поняття «невербальне спілкування»?
4. Визначте невербальні засоби спілкування.
5. Які функції виконує невербальна комунікація?
6. Що таке міміка і жести?
7. Перерахуйте основні види жестів.

III. Психологія індивідуальної взаємодії з засудженими.

1. Визначте психолого-педагогічні вимоги щодо проведення індивідуальних бесід.
2. Охарактеризуйте психічне зараження, навіювання та наслідування як види контактного спілкування.
3. Надайте характеристику таким видам контактного спілкування як вплив, пресинг, змагання.
4. Перерахуйте типові помилки, що зустрічаються під час проведення індивідуальних бесід із засудженим.

Завдання для індивідуальної роботи

- «*Види психологічних бар'єрів у встановленні психологічного контакту з засудженим*»
- «*Прийоми ефективного слухання під час проведення бесіди з засудженим*»

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Глоточкин А. Д., Пирожков В. Ф Исправительно-трудовая психология / под. ред. проф. К. К. Платонова. Москва: Академия МВД СССР, 1974. 426 с.
3. Дмитриев Ю. А., Казак Б. Б Пенитенциарная психология. Ростов н/Д: Фенікс, 2007.

- 688 с.
4. Исправительно-трудовая психология: учебник / под ред. Платонова К. К., Глотовкина А. Д., Игошева К. В. Рязань, 1985. 524 с.
 5. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
 6. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
 7. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
 8. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Практичне заняття

Тема № 13. «Характеристика криміногенного спілкування у середовищі засуджених»

Час 2 години

Навчальні питання

1. Методи встановлення психологічного контакту із засудженими Поняття психологічного контакту.
2. Використання індивідуальних особливостей засудженого під час встановлення з ним психологічного контакту.
3. Основні вимоги до проведення індивідуальної бесіди з засудженим. Тренінг комунікативних навичок.
4. Використання невербальних засобів спілкування під час встановлення психологічного контакту.

Контрольні питання

1. Ознайомча, профілактична, формуюча, психодіагностична, психокорекційна та аналітична бесіди.
2. Поняття психологічного контакту.
3. Розвиток комунікативних здібностей у персоналів та їх значення при встановленні психологічного контакту.
4. Негативні прояви емоційних станів, рис характеру та темпераменту у засуджених при встановленні з ними психологічного контакту.
5. Характеристика та особливості застосування психологічних прийомів встановлення психологічного контакту під час індивідуальної взаємодії із засудженим.
6. Характеристика типових помилок під час індивідуальної взаємодії із засудженим.
7. Види психологічної підготовки персоналів щодо розвитку в них комунікативних здібностей.
8. Психологія індивідуальної взаємодії із засудженим.
9. Психологічні прийоми та особливості їх застосування під час проведення індивідуальних бесід із засудженими.

Завдання для індивідуальної роботи реферати на теми:

1. *Види психологічних бар'єрів.*
2. *Психолого-педагогічні вимоги щодо проведення індивідуальних бесід.*
3. *Психологічні прийоми верbalного контакту з засудженим.*
4. *Психологічні прийоми коригуючого впливу на особистість засудженого.*
5. *Прийоми ефективного слухання.*

Рекомендована література:

1. Академічний курс криміально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Семінарське заняття

Тема № 14. «Конфлікти та групові ексеси у середовищі засуджених»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Поняття конфлікту: його структурні елементи
2. Типи та класифікація конфліктів в УВП та СІЗО.

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттю «конфлікт» та його структурним компонентам.
2. Визначте предмет конфлікту та фактори що його викликають.
3. Визначте психологічні основи конфлікту
4. Розгляньте детально види конфліктів та їх класифікацію.
5. Виділіть групи основних причин конфліктів в місцях позбавлення волі
6. Назвіть методи профілактики конфліктної поведінки засуджених в місцях позбавлення волі. згідно методичних рекомендацій.
7. Надайте рекомендації персоналу щодо виходу із конфліктної ситуації.
8. Яким чином здійснюється робота з основними категоріями засуджених з метою профілактики конфлікту
9. Запропонуйте схему розв'язання конфліктів:

Рекомендована література

1. Академічний курс криміально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Практичне заняття

Тема № 14. «Конфлікти та групові ексеси у середовищі засуджених»

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Визначення конфліктної поведінки особистості за методикою К.Томаса

2. Оцінка агресивності у відносинах за методикою А. Ассінгера.

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттю «конфлікт» та його структурним компонентам.
2. Визначте предмет конфлікту та фактори що його викликають.
3. Визначте психологічні основи конфлікту
4. Розгляньте детально види конфліктів та їх класифікацію.
5. Виділіть групи основних причин конфліктів в місцях позбавлення волі
6. Назвіть методи профілактики конфліктної поведінки засуджених в місцях позбавлення волі. згідно методичних рекомендацій.
7. Надайте рекомендації персоналу щодо виходу із конфліктної ситуації.
8. Яким чином здійснюється робота з основними категоріями засуджених з метою профілактики конфлікту
9. Запропонуйте схему розв'язання конфліктів:

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Семінарське заняття

Тема № 15. «Особливості роботи із засудженими групи посиленої психологічної уваги
Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Психологічна характеристика осіб «групи ризику».
2. Психологічна характеристика осіб, які хворіють на алкоголізм.
3. Психологічна характеристика осіб, які хворіють на наркоманію.

Контрольні запитання:

I. Психологічна характеристика осіб «групи ризику».

1. Розкрийте поняття «група ризику».
2. Назвіть категорії засуджених, яких відносять до «групи ризику».
3. З яких джерел можна отримати інформацію про осіб, які схильні до «ризикованої поведінки»?

II. Психологічна характеристика осіб, які хворіють на алкоголізм.

1. Дайте визначення алкоголізму з медичної точки зору.
2. Назвіть характерні ознаки засудженого, хворого на алкоголізм.
3. Які наслідки тривалого вживання алкоголю?
4. Перерахуйте групи засуджених хворих на алкоголізм.
5. Визначте основні напрямки роботи з хворими на алкоголізм.

III. Психологічна характеристика осіб, які хворіють на наркоманію.

1. Визначте психологічні типи наркоманів.
2. Назвіть характерні ознаки людини, яка вживає наркотики.
3. Візуальна діагностика засуджених, які вживають наркотики.
4. Визначте основні напрямки роботи з хворими на наркоманію.

Завдання для індивідуальної роботи

1. «Особливості роботи персоналу УВП та СІЗО з засудженими, які належать до групи посиленої психологічної уваги»
2. «Візуальна діагностика засудженого, що знаходиться в стані алкогольного/наркотичного сп'яніння»

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Практичне заняття

Тема № 15. Особливості роботи із засудженими групи посиленої психологічної уваги

Час - 2 години

Навчальні питання:

1. Програма реабілітації для засуджених «Подолання алкогольної залежності» та «Програма подолання наркотичної залежності».
2. Візуальна діагностика людини, що знаходиться в стані алкогольного та наркотичного сп'яніння

Завдання для індивідуальної роботи

2. Ознайомитись з «Програма реабілітації для засуджених та осіб, взятих під варту, з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання психоактивних речовин (для Державної кримінально-виконавчої служби України)»;
3. Ознайомитись з наказом МЮ № 1418/5 від 16.05.2016 року «Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених» та окремо положенням про програму диференційованого виховного впливу на засуджених засуджених «Подолання алкогольної залежності» та «Програма подолання наркотичної залежності».

Завдання для індивідуальної роботи

1. «Особливості роботи персоналу УВП та СІЗО з засудженими, які належать до групи посиленої психологічної уваги»
2. «Візуальна діагностика засудженого, що знаходиться в стані алкогольного/наркотичного сп'яніння»

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія

- ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
 5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
 6. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харьков: ООО Одиссей , 2004. 448 с.
 7. Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених» наказ МЮ № 1418/5 від 16.05.2016 року.

Семінарське заняття

Тема 16. Особливості психолігічної роботи з профілактики та попередження самогубств в УВП та СІЗО

Навчальні питання

1. Поняття про самогубство, види, ознаками суїциdalного ризику.
2. Фактори ризику суїциdalної поведінки особистості.
3. Дії персоналу УВП та СІЗО у разі виявлення ознак суїциdalного ризику у засуджених.
4. Організація профілактичної роботи щодо попередження самогубств серед засуджених.

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняттю «самогубство».
2. Які існують джерела отримання інформації про схильність особи засудженого до вчинення самогубства?
3. Перерахуйте ознаки та симптоми можливого самогубства.
4. Визначте категорії засуджених, які схильні до самогубства.
5. Надайте класифікацію засуджених схильних до самогубств.
6. За якими напрямками проводиться зниження ризику самогубств серед засуджених?
7. Окресліть напрямки роботи з особами, схильними до самогубства.
8. Які методи співпраці повинні використовувати психолог та начальник відділення СПС для попередження суїциdalної поведінки засуджених?

Завдання для індивідуальної роботи

Опрацювати наказ МЮ № 1126/ 5 від 27.03.2023 року «Про затвердження Порядку організації роботи з профілактики та попередження самогубств серед засуджених, осіб взятих під варту, які тримаються вУВП та СІЗО».

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
6. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харьков: ООО Одиссей , 2004. 448 с.

7. Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених» наказ МЮ № 1418/5 від 16.05.2016 року.

Практичне заняття

Тема 16. Особливості психолігічної роботи з профілактикою та попередженням самогубств в УВП та СІЗО

Навчальні питання

1. Діагностика суїциального ризику у засуджених та увязнених. (методика Горської)
2. Вивчення рекомендацій щодо надання психологічної консультативної допомоги засудженим та особам, ввзятим під варту, із суїциальним ризиком.

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
6. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харьков: ООО Одиссей , 2004. 448 с.
7. Про затвердження Порядку організації роботи з профілактикою та попередженням самогубств серед засуджених, осіб взятих під варту, які тримаються в УВП та СІЗО, . наказ МЮ № 1126/ 5 від 27.03.2023 року.

Семінарське заняття

Тема № 17. «Психологічна характеристика адаптації до життя в нових умовах»

Навчальні питання:

1. Соціально-психологічна адаптація засуджених в УВП та СІЗО.
2. Динаміка адаптації засуджених на різних етапах відбування покарання.
3. Динамічний стереотип поведінки та умови його формування у засуджених в УВП та СІЗО. (Експеримент Селігмана «Вивчена безпомічність»)

Контрольні запитання:

I. Соціально-психологічна адаптація засуджених в УВП ТА СІЗО.

1. Дайте визначення поняттю «адаптація».
2. Що таке «соціальна» та «психологічна» адаптація?
3. Дайте визначення поняттю «соціально-психологічна адаптація».
4. Розкрийте аспекти психологічної адаптації засуджених.
5. Які існують періоди соціальної адаптації засуджених?
6. За якими ознаками оцінюється здатність засудженого до адаптації?
7. Визначте фактори адаптації засудженого.

II. Динаміка адаптації засуджених на різних етапах відбування покарання.

1. Які існують види адаптації засуджених?

2. Що ускладнює процес адаптації?
3. Які психічні стани супроводжують процес адаптації засуджених?
4. Розкрийте динаміку особистості засудженого під час відбування покарання.
5. Дайте визначення поняттю «психологічна підготовка».
6. Визначте види психологічної підготовки засуджених.
7. Які існують види підготовки засуджених до життя на волі?
8. Яким аспектам необхідно приділити увагу готуючи засуджених до життя на волі?
9. Які існують форми підготовки засуджених до звільнення?

Завдання для індивідуальної роботи

«Психологічна допомога в адаптації засуджених до нових умов»;
«Динаміка адаптації засуджених на різних етапах відбування покарання».

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
6. Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених» наказ МЮ № 1418/5 від 16.05.2016 року.

Практичне заняття

Тема № 17. «Психологічна характеристика адаптації до життя в нових умовах»

Час – 2 години

Навчальні питання:

1. Діагностика адаптаційних можливостей засуджених. Опитувальник «ОСАДА – 2»
2. Порядок реалізації психологом установи та начальником відділення соціально-психологічної служби заходів програми диференційованого виховного впливу на засуджених «Підготовка до звільнення» відповідно до наказу МЮ № 1418/5 від 16.05.2016 року «Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених».

Завдання для індивідуальної роботи

Ознайомитись з наказом МЮ № 1418/5 від 16.05.2016 року «Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених» та окремо положенням про програму диференційованого виховного впливу на засуджених «Підготовка до звільнення».

Завдання для індивідуальної роботи

Переглянути експеримен Селігмана «Вивчена безпорадність»

Рекомендована література

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.

2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
6. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харьков: ООО Одиссей , 2004. 448 с.
7. Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених» наказ МЮ № 1418/5 від 16.05.2016 року.

Виїзне практичне заняття

Тема № 18. Психологічні особливості режиму відбуування покарання та праці засуджених

Місце проведення : ДУ «Чернігівський слідчий ізолятор»

Час – 4 години

Навчальні питання:

1. Функції режиму в УВП та СІЗО.
2. Особливості психологічного впливу режиму утримання на психіку засуджених.
3. Психологічні особливості праці засуджених;
4. Психологічні особливості формування бригад засуджених у відділенні СПС.

Питання, які відпираються (при проведенні заняття в УВП та СІЗО):

1. Вивчення досвіду роботи персоналу ДКВС України з організації та підтриманні режимних вимог до засуджених
2. Вивчення досвіду роботи практичного психолога СІЗО, що стосується роботи з порушниками режиму утримання.
3. Вивчення досвіду роботи начальників відділень СПС з організації зайнятості засуджених

Контрольні питання

1. Робота психолога СІЗО щодо підвищення рівня адаптації до режиму тримання засуджених
2. Робота начальника відділення СПС (начальника відділення КДiР) щодо роз'яснення вимог режиму в СІЗО.
3. Інформація, яка надається засудженному на дільниці КДiР щодо дотримання режиму в СІЗО.
4. Особливості впливу режиму тримання в СІЗО на психіку засудженого.
5. Психологічні умови ефективного впливу режиму в СІЗО на поведінку засудженого.
6. Функції режиму в УВП та СІЗОта їх характеристика.
7. Роль праці у виправленні та ресоціалізації засуджених.
8. Вивчення психологічної готовності засуджених до праці.
9. Поняття режиму в УВП та СІЗО та його психологічна сутність.
10. Значення режиму тримання в процесі виправлення та ресоціалізації засуджених.

11. Поняття динамічного стереотипу поведінки засудженого та психологічний механізм його формування.
12. Характеристика каральної функції режиму тримання.
13. Характеристика виховної функції режиму тримання.
14. Характеристика забезпечуючої функції режиму тримання.
15. Психологічна характеристика груп засуджених за їх відношенням до режиму тримання.
16. Робота психолога УВП та СІЗО щодо підвищення рівня адаптації до режиму тримання засуджених в УВП та СІЗО.
17. Робота начальника відділення СПС (начальника відділення КДiР) щодо роз'яснення вимог режиму в УВП та СІЗО.
18. Інформація, яка надається засудженному на дільниці КДiР щодо дотримання режиму в УВП та СІЗО.
19. Особливості праці засуджених в УВП та СІЗО.
20. Функції, які виконує соціально-корисна праця засуджених в УВП та СІЗО.
21. Предмет та головні завдання психології праці.
22. Поняття трудової експертизи.
23. Прогностична експертиза трудової діяльності засудженого.
24. Ретроспективна експертиза трудової діяльності засуджених.
25. Формування у засуджених психологічної готовності до праці.
26. Види готовності до праці.
27. Робота начальника відділення СПС щодо профілактики ухилень від праці засуджених.
28. Завдання для індивідуальної роботи реферати на теми :
29. Психологічні особливості впливу режиму на поведінку неповнолітніх засуджених.
30. Особливості психологічного впливу режиму утримання на психіку засуджених.
31. Динамічний стереотип поведінки та умови його формування у засуджених в УВП та СІЗО.
32. Психологічні особливості праці засуджених;
33. Психологічні особливості формування бригад засуджених у відділенні СПС.

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
3. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
4. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
5. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

РОЗДІЛ 4.

ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛА УВП ТА СІЗО

Семінарське заняття

Тема № 19. «Основні завдання та функції діяльності психолога УВП та СІЗО».

Час – 2 години

Навчальні питання

1. Професійні принципи діяльності психолога УВП та СІЗО.
2. Завдання та функції психолога УВП та СІЗО
3. Організація планування та документація психолога УВП та СІЗО.
4. Нормативно-правова база діяльності психолога УВП та СІЗО

Контрольні питання

1. Характеристика принципів законності та гуманізму.
2. Характеристика принципів компетентності та конфіденційності.
3. Характеристика принципів об'єктивності та спів партнерства.
4. Права та обов'язки психолога УВП та СІЗО.
5. Документація та планування роботи психолога УВП та СІЗО.
6. Робота психолога з новоприбулими засудженими в УВП та СІЗО.
7. Характеристика заходів щодо роботи психолога серед новоприбулих засуджених.
8. Консультативно-методична робота з працівниками соціально-психологічної служби УВП та СІЗО.
9. Особливості роботи психолога із засудженими, які належать до "групи ризику".
10. Призначення та обладнання кімнати психоемоційного розвантаження психологічної служби УВП та СІЗО.

Завдання для індивідуальної роботи реферати на теми :

1. Психологічні особливості взаємодії психолога з військовополоненими.

Рекомендована література:

1. Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими : Наказ № 2300/5 від 04.11.2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1863-13>– Назва з екрана.
1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Морозов О. М. Психологія особистості: оперативна аудіовізуальна діагностика: навчальний посібник. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2008. 328 с.
3. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
4. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
5. Робоча книга пенітенціарного психолога / під заг. ред. В. М. Синьова, В. С. Медведєва. Київ: МП ЛЕСЯ, 2000. 224 с.
6. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
7. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие.

Харків: ООО Одиссей , 2004. 448 с.

Семінарське заняття

Тема № 20 «Профілактика та запобігання синдрому професійного вигорання та деформації серед персоналу УВП та СІЗО»

Час – 2 години

Навчальні питання

1. Синдром вигорання та причини його виникнення
2. Стадії розвитку синдрому професійного вигорання.
3. Забезпечення та підтримка психологічного комфорту в колективі
4. Поняття та форми професійної деформації персоналу УВП та СІЗО
5. Профілактика професійної деформації серед персоналу УВП та СІЗО

Контрольні питання

1. Що таке професійна деформація?
2. В наслідок чого наступає професійна деформація?
3. Визначте групи професійної діяльності персоналу УВП та СІЗО за ступенем деформуючого впливу на особистість.
4. Розкрийте адміністративно-організаційний напрямок профілактики професійної деформації персоналу УВП та СІЗО.
5. Розкрийте відновлювально-реабілітаційний напрямок профілактики професійної деформації персоналу УВП та СІЗО.
6. Розкрийте психолого - виховний напрямок профілактики професійної деформації персоналу УВП та СІЗО.

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Морозов О. М. Психологія особистості: оперативна аудіовізуальна діагностика: навчальний посібник. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2008. 328 с.
3. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
4. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
5. Робоча книга пенітенціарного психолога / під заг. ред. В. М. Синьова, В. С. Медведєва. Київ: МП ЛЕСЯ, 2000. 224 с.
6. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
7. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харків: ООО Одиссей , 2004. 448 с.

Практичне заняття у формі тренінгу

Тема № 20 «Профілактика та запобігання синдрому професійного вигорання та деформації серед персоналу УВП та СІЗО»

Час – 2 години

Навчальні питання

1. Діагностика синдрому професійного вигорання
2. Профілактика професійної деформації. Шляхи подолання професійної деформації

- співробітників в умовах УВП.
3. Способи саморегуляції та стратегії самодопомоги у випадку виявлення у співробітника ознак професійної деформації.

Рекомендована література:

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Морозов О. М. Психологія особистості: оперативна аудіовізуальна діагностика: навчальний посібник. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2008. 328 с.
3. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
4. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
5. Робоча книга пенітенціарного психолога / під заг. ред. В. М. Синьова, В. С. Медведєва. Київ: МП ЛЕСЯ, 2000. 224 с.
6. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
7. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харьков: ООО Одиссей , 2004. 448 с.
8. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання виконуються у вигляді рукописного есе обсягом до 5 сторінок за темою яка обирається з нижченаведеного переліку або індивідуальною темою погодженою з викладачем. При написанні есе доцільним буде скористатись порадами за посиланням: <https://zno.if.ua/?p=985>

Тематика есе:

1. Дайте характеристику історії виникнення і розвитку пенітенціарної психології.
2. Визначте та охарактеризуйте основні етапи розвитку і становлення вітчизняної пенітенціарної психології.
3. Проведіть аналіз основних принципів діяльності вищої нервової системи.
4. Обґрунтуйте необхідність вчення І.Сеченова та І.Павлова про закономірності діяльності вищої нервової системи.
5. Охарактеризуйте поняття і види рефлексів та їх характеристика.
6. Розкрийте специфіку вчення про першу і другу сигнальні системи.
7. Визначте вимоги до застосування методів пенітенціарної психології.
8. Використання психологічних результатів вивчення особистості в процесі індивідуальної роботи.
9. Значення особової справи засудженого у створенні психолого-педагогічного портрету його особистості.
10. Запропонуйте своє бачення та поясніть процедуру прояву емоцій та почуттів засуджених.
11. Поняття про емоції та почуття, особливості їх прояву у засуджених.
12. Воля та фізіологічні основи вольових дій засуджених
13. Характеристика типів темпераменту та врахування їх у виховній роботі з засудженими.

14. Поняття про характер та шляхи його виховання у засуджених.
15. Назвіть загальну характеристику характеру злочинця.
16. Загальні умови формування і розвитку здібностей у засуджених в УВП.
17. Роль задатків у формуванні здібностей.
18. Психологічна сутність роботи начальника відділення СПС по вивченю здібностей засуджених.
19. Спрямованість особистості та її структура. Особливості спрямованості засуджених.
20. Психологічні аспекти формування позитивної спрямованості особистості засуджених.
21. Психолого-педагогічна класифікація засуджених і її врахування у соціально-виховній роботі.
22. Особливості роботи з особами, які схильні до гри під інтерес, до нападу на персонал установи, до втечі та інші групи виходячи із специфіки спецконтингенту в різних видах установ виконання покарань.
23. Зміни в структурі особистості хворої на алкоголізм та наркоманію.
24. Психологічний мікроклімат в малих групах засуджених.
25. Охарактеризуйте малі неформальні групи засуджених з позитивною, негативною та невизначену спрямованістю.
26. Визначте функції лідера МНГ в УВП та їх особливості
27. Розкрийте специфіку структури мікросередовища засуджених.
28. Назвіть типові конфлікти в середовищі засуджених та їх класифікація.
29. Визначте психологічні аспекти профілактики та вирішення конфліктних ситуацій в місцях позбавлення волі.
30. Зробіть аналіз характеристика осіб схильних до суїциду. Особливості роботи із засудженими схильними до суїциду.
31. Проведіть аналіз особливостей осіб, які хворіють на алкоголізм та методика роботи із цими засудженими.
32. Проведіть аналіз особливостей осіб, які хворіють на наркоманію та методика роботи із цими засудженими.
33. Опишіть види психодіагностичних методів дослідження особистості засудженого.
34. Охарактеризуйте психодіагностичні методики які використовуються в УВП.
35. Визначте особливості застосування консультивно-методичної роботи з працівниками соціально-психологічної служби пенітенціарної установи.
36. Визначте та охарактеризуйте призначення та обладнання кімнати психоемоційного розвантаження психологічної служби УВП.
37. Визначте та охарактеризуйте негативні прояви емоційних станів, рис характеру та темпераменту у засуджених при встановленні з ними психологічного контакту.
38. Дайте характеристику та особливості застосування психологічних прийомів встановлення психологічного контакту під час індивідуальної взаємодії із засудженим.
39. Визначте види психологічної підготовки співробітників щодо розвитку в них комунікативних здібностей.
40. Опишіть предмет та головні завдання психології праці.
41. Явка з повинною засудженого як один з методів виправлення та ресоціалізації засудженого.
42. Опишіть динаміку адаптації засуджених на різних етапах відбування покарання.
43. Проведіть аналіз особливостей адаптації засуджених до довічного позбавлення волі.
44. Зробіть аналіз психологічних особливостей впливу режиму на поведінку неповнолітніх засуджених.

45. Визначте особливості психологічного впливу режиму утримання на психіку засуджених.

46. Запропонуйте своє бачення та поясніть процедуру утворення динамічного стереотипу поведінки та умови його формування у засуджених в УВП.

47. Визначте психологічні чинники особливості праці засуджених.

48. Визначте поняття професійної деформації та основні напрямки її профілактики.

49. Зробіть аналіз характеристики стилів та методів керівництва колективом співробітників УВП.

50. Визначте чинники професійної мови та її особливостей.

51. Визначте професійну модель поведінки персоналу УВП.

52. Проведіть аналіз соціального, морального і професійного значення психологічних знань для діяльності співробітників пенітенціарних установ.

Список рекомендованих джерел

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Бочелюк В. Й. Юридична психологія: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2010. 336 с.
3. Етичний кодекс психолога. URL: https://upsihologa.com.ua/etichnyi_kodeks_psyhologa.html (дата звернення: 10.09.19).
4. Замула С. Ю. Профілактика впливу кримінальної субкультури на неповнолітніх засуджених у спеціальних виховних установах: навч.-метод. посібник. Біла Церква, 2011. 240 с.
5. Засоби виправлення та ресоціалізації засуджених до позбавлення волі: монографія / за заг. ред. А. Х. Степанюка. Харків: Кросроуд, 2011. 323 с.
6. Захаров К. В. Соціально-психологічні технології в сучасній психології. Вісник Дніпропетровського нац. університету. 2010. Т. 18. № 9/1. Вип. 16. С. 54–61.
7. Збірник нормативних документів і методичних рекомендацій з питань організації виховної та соціально-психологічної роботи серед осіб, засуджених до позбавлення волі / уклад. С. Скоков, Ю. Олійник, О. Янчук. Київ:Леся, 2002. 312 с.
8. Крейдун Н. П. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / [Крейдун Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І.]. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. 140 с.
9. Крейдун Н. П. Соціально-психологічні технології індивідуальної та групової роботи із засудженими жінками в пенітенціарних умовах. Харків: Основа, 2001. 121 с.
10. Кримінально-виконавчий кодекс України: станом на 16 січ. 2017 р. Відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2017. 89 с.
11. Курс інформаційно-консультивної та психокорекційної роботи із засудженими, які готовуються до звільнення з виховних колоній: практичний посібник для використання у роботі центрів соціально-психологічної реабілітації засуджених виховних колоній / [Т. П. Авельцева, Т. В. Голішкіна, О. В. Вакуленко, О. Б. Янчук]; під заг. ред. С.І. Скокова, О.Б. Янчука. Київ, 2003. 200 с.
12. Курси з розвитку соціальних та життєвих навичок для ув'язнених: практичний базовий посібник для персоналу з підготовки до звільнення / Мартін Седдон, Алла Шуть. Рада Європи, 2017. 86 с.
13. Кушнірова Т. В. Соціально-психологічні аспекти роботи з жінками, яких притягнено до кримінальної відповідальності. Київ: Леся, 2002. 64 с.
14. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки навч. посібник. Київ: Либідь, 2011. 520 с.
15. Максимова Н. Ю. Сприятлива соціальна ситуація розвитку як умова психологічної корекції особистості. Проблеми загальної та педагогічної психології: зб.

- наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2009. Т. XI. Ч. 2. С. 273–281.
16. Медведев В. С. Проблемы профессиональной деформации сотрудников органов внутренних дел. Киев: Изд-во КИВС, 1997. 158 с.
 17. Медведев В. С. Робоча книга пенітенціарного психолога. Київ: Леся, 2000. 217 с.
 18. Методичні рекомендації до складання характеристик на засуджених: [навч.-метод. посібник для персоналу ДКВС України] / [уклад.: С. О. Чебоненко, О. С. Третяк, В. В. Дрижак та ін.]. Чернігів: Чернігівський юридичний коледж Держдепартаменту України, 2007. 47 с.
 19. Мороз Л. І. Психічні стани жінок у період відбування покарання в місцях позбавлення волі: посібник. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2012. С. 13–23.
 20. Морозов О. М. Психологія особистості: оперативна аудіовізуальна діагностика: навчальний посібник. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2008. 328 с.
 21. Низовець О. М. Програма соціально-психологічного тренінгу підготовки неповнолітніх засуджених до звільнення. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. № 10–11.
 22. Підготовка до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк, у тому числі неповнолітніх: методичний посібник / [В. М. Вовк, Т. В. Журавель, В. М. Калівошко та ін.]; за заг. ред. Т. В. Журавель, Ю. В. Пилипас. Київ, 2012. 168 с.
 23. Проскура В. В. Підготовка засуджених до реінтеграції у суспільство: підручник. Львів: Папуга, 2007. 200 с.
 24. Психологія суїциdalnoї поведінки. *Діагностика, корекція, профілактика*: зб. наук. праць / за заг. ред. С. І. Яковенка. Київ, 2004. 160 с.
 25. Психологія суїциdalnoї поведінки: посібник / за заг. ред. проф. О. В. Тімченка. Харків, 2007. 129 с.
 26. Радзієвський В. О. Кримінальна субкультура як суспільна реальність. *Юрист України*. 2011. № 2 (15). С. 71–76.
 27. Сєверов О. П. Вивчення та попередження конфліктних взаємин між засудженими: навчально-методичний посібник. Київ: 2002. 50 с.
 28. Синьов В. М. Професійне спілкування пенітенціарного персоналу: навчально-методичний посібник. Київ: 2003. 152 с.
 29. Суліцький В. В. Психологічні особливості засуджених-суїцидентів: автореф. дис. канд. психологічних наук: 19.00.06 / Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2002.
 30. Федоренко Р. П. Психологія суїциду: навч. посіб. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. 260 с.
 31. Чебоненко С. О. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.
 32. Яковенко С. І. Психологічна профілактика суїциdalnoї поведінки працівників органів внутрішніх справ: методичні рекомендації. Київ, 2000. 119 с.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання ваших досягнень відбувається за Європейською кредитно-трансферною системою, яку відображену в Таблиці 1

Таблиця 1

№ з/п	Вид навчальної діяльності	Кількість балів
1	Робота на лекції	1
2	Робота на практичному занятті	до 1
	участь у розв'язуванні ситуаційних задач	0,5
	відповідь на практичному занятті	0,5
	доповнення на практичному занятті	0,5
3	Робота на семінарському занятті	до 2
	відповідь на семінарському занятті	1
	доповнення на семінарському занятті	1
4	Виконання завдань самостійної роботи	0,5
5	Реферативні повідомлення	3
6	Поточний контроль	до 5
7	Виконання ІНДЗ	5
8	Підсумковий контроль (Екзамен)	25

Робота на лекції передбачає сприйняття та засвоєння теоретичного курсу, а також фіксацію основних його положень (конспектування). Нарахування балів за роботу на лекціях відбувається шляхом перевірки конспектів лекцій. При тому оцінюється: повнота, охайність і грамотність ведення конспекту лекцій; відтворення лекційних матеріалів під час виконання модульного контролю (тесту). Наявність усіх компонентів роботи на лекціях може бути оцінено за весь курс до 15 балів. За недостатньо повне відображення лекційного матеріалу у конспекті, систематичні пропуски лекційних занять, курсанту (студенту) за даний вид навчальної роботи, бали нараховуються лише в частині законспективованих лекцій.

Нагадуємо, що під час лекцій та інших занять не припустимо відволікатись розмовами, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь який інший спосіб. Запізнення на лекцію так само не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття студента, що порушує дисципліну або запізнюються. Поважайте працю викладача, ваших товаришів по навчанню та себе – дотримуйтесь дисципліни під час освітнього процесу. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінари, практичні). Користування гаджетами для доступу до мережі Інтернет припустиме лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача. Пропущені лекції слід відпрацювати переписавши конспект та продемонструвавши його викладачу, при цьому слід бути готовим відповісти на його питання за змістом лекції.

Відповідь на практичному занятті оцінюється за наступними критеріями:

1 бал – курсант у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.

0,5 балів – курсант загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стислу характеристику питання, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.

0,1 балів – курсант за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неточна, неповна, головний зміст матеріалу не розкрито, аргументація та власне розуміння питання майже відсутні; курсант із помітними труднощами використовує певні знання у вирішенні завдань.

За участь у розв'язуванні ситуаційних задач нараховується **0,5 балів** якщо курсант (студент):

- встановив характер проблеми та визначив стратегію її вирішення;
- визначав методи та форми впливу на засудженого, які доцільно використовувати виходячи з умов задачі;
- логічно викладає матеріал з використанням причинно-наслідкових зв'язків;
- посилається на статті КВК України;
- робить аргументовані висновки;
- рецензує відповідь свого колеги із вказівкою на здобутки та недоліки. (Рецензія повинна враховувати самостійність суджень, здатність аргументовано вести дискусію та відстоювати свою точку зору).

Доповнення на практичному занятті передбачає стислий виступ (повідомлення) у розвиток положень, висловлених доповідачем. Доповнення не повинно повторювати аргументацію та фактичний матеріал доповідача. Цінність доповнення пролягає у вмінні привернути увагу до тих аспектів обговорюваного питання, що не знайшли свого висвітлення у виступі доповідача. При оцінюванні доповнень курсантів їх кількість не має значення.

Оцінюється доповнення за такими критеріями: значне (суттєве, змістовне) прирівнюється до відповіді – до 0,5 балів; незначне (поверхове) – до 0,1 бали.

Відповідь на семінарському занятті оцінюється за наступними критеріями:

2 бали – курсант у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.

1 бал – курсант володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.

0,5 бали – курсант загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стислу характеристику питання, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.

0,1 балів – курсант за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неточна, неповна, головний зміст матеріалу не розкрито, аргументація та власне розуміння питання майже відсутні; курсант із помітними труднощами використовує певні знання у вирішенні завдань.

Доповнення на семінарському занятті передбачає стислий виступ (повідомлення) у розвиток положень, висловлених доповідачем. Доповнення не повинно повторювати аргументацію та фактичний матеріал доповідача. Цінність доповнення пролягає у вмінні привернути увагу до тих аспектів обговорюваного питання, що не знайшли свого висвітлення у виступі доповідача. При оцінюванні доповнень курсантів їх кількість не має значення.

Оцінюється доповнення за такими критеріями: значне (суттєве, змістовне) – до 0,5 балів (прирівнюється до відповіді, до 1 балу, якщо воно повністю розкриває навчальне питання, яке не було висвітлено у попередній відповіді); незначне (поверхове) – до 0,1 бала.

Виконання завдань на самостійну роботу оцінюється за наступними критеріями:

- повнота, охайність і грамотність ведення конспекту;
- наявність матеріалу для висвітлення питань винесених на самостійну роботу.

Наявність всіх компонентів конспекту може бути оцінено до 0,5 балів; неохайне оформлення конспекту, недостатнє відображення матеріалу заняття і самостійної роботи – бал не нараховується.

Реферат оцінюється за наступними критеріями: відповідна форма, грамотність, охайність, науковість, достатня кількість використаної літератури (5 джерел). За наявності всіх компонентів реферат отримує 3 бали; обмежена кількість використаної літератури (менше 5 джерел) – 2 бали; за неохайнє оформлення, недостатньо повне відображення обраної теми, суттєві помилки – 1 бал.

Підсумковий контроль проводиться за підсумками вивчення змістового модуля дисципліни та дає змогу визначити рівень теоретичних знань з курсу. Курсант (студент) має право підтвердити, або підвищити свій рейтинговий показник, набраний в ході роботи на лекціях, семінарських та практичних заняттях. Тестування проводиться за допомогою гуглформ. За 7 днів до тестування викладач доводить до відома курсантів (студентів) перелік тем.

Тест вважається складеним, якщо виконано не менше 60% завдань. Максимальна кількість балів за виконання тестового модульного контролю становить 5 балів.

Підсумковий контроль якості засвоєння знань курсантами з навчальної дисципліни «Пенітенціарна психологія»

Складання екзамену. У випадку, якщо курсант впродовж семестру набрав від 35 до 75 балів, він повинен складати екзамен з метою підвищення свого рейтингу, але не більше ніж на 25 балів.

Питання екзаменаційних білетів складаються на основі програми курсу і адекватно відображають зміст усього навчального матеріалу курсу «Пенітенціарна психологія». Якщо курсант за підсумками модульного контролю та складання екзамену не набрав балів достатніх для виставлення позитивної оцінки (60 балів і більше), він має право перескласти екзамен, при цьому не враховуються результати складання екзамену – підвищення балів здійснюється від рейтингової оцінки за результатами аудиторної роботи та модульного контролю.

Курсанти, які впродовж семестру набрали менше 35 балів до складання екзамену не допускаються і залишаються на повторний курс. Див табл.2

Таблиця 2

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критеріями оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка а в ЕКТС	Значення оцінки ЕКТС	Критерій оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	зalік
1	2	3	4	5	6	7
90-100	A	відмінно	Курсант (слушач, студент) виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано

82-89	B	дуже добре	Курсант (слушач, студент) вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
75-81	C	добре	Курсант (слушач, студент) вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок	Середній (репродуктивний)	задовільно	
64-74	D	задовільно	Курсант (слушач, студент) відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E	достатньо	курсант (слушач, студент) володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Курсант (слушач, студент) володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Курсант (слушач, студент) володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

ПИТАННЯ НА ЕКЗАМЕН З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕНІТЕНЦІАРНА ПСИХОЛОГІЯ»:

1. Загальне поняття про пенітенціарну психологію як науку. Предмет та завдання пенітенціарної психології.
2. Характеристика принципів та методів пенітенціарної психології.
3. Зв'язок пенітенціарної психології з іншими науками. Сучасне розуміння психіки людини.
4. Будова нервової системи людини. Характеристика функцій нервової системи людини.
5. Асиметрія головного мозку. Поняття про першу та другу сигнальні системи та їх характеристика.
6. Основні закономірності вищої нервової діяльності людини та їх врахування в соціально-виховній роботі із засудженими.
7. Принцип роботи рефлекторної дуги та особливості формування динамічного стереотипу злочинця.
8. Поняття про темперамент та характеристика його типів. Особливості врахування темпераменту засудженого під час проведення індивідуальної роботи.
9. Класифікація характеру за змістом, повнотою та силою. Методи вивчення характеру
10. Негативні риси характеру. Психологічні методи, що дозволяють впливати на зміну негативних рис характеру засудженого.
11. Характеристика пам'яті, особливості її розвитку у засуджених.
12. Особливості когнітивних процесів у засуджених.
13. Уява та її особливості у засуджених.
14. Мислення та особливості його розвитку у засуджених.
15. Характеристика видів та рівнів здібностей. Психологічні умови формування та розвитку здібностей у засуджених.
16. Спрямованість особистості та її структура. Особливості спрямованості засуджених.
17. Поняття про почуття та емоції. Особливості їх прояву у засуджених.
18. Вольова дія та її структура. Особливості прояву вольових якостей засуджених.
19. Мотиви та їх види. Особливості мотивів поведінки засуджених.
20. Психодіагностика як галузь знань. Види методик психологічної діагностики.
21. Особливості психодіагностичної роботи з новоприбулими засудженими.
22. Збір інформації та визначення індивідуальних психологічних особливостей особистості засудженого.
23. Особливості взаємодії із засудженим з використанням методів опитування: інтерв'ювання, бесіди, анкетування.
24. Кримінально-правова класифікація засуджених та її характеристика.
25. Класифікація засуджених за соціально-психологічною характеристикою та її врахування у виховній роботі.
26. Психологічні особливості засуджених, обумовлені їх віком та статтю.
27. Психологічні особливості засуджених підліткового віку та їх врахування у виховній роботі з даною категорією.
28. Психологічна характеристика засуджених юнацького та молодіжного віку та особливості організації виховної роботи з ними.
29. Психологічні особливості засуджених зрілого віку.
30. Психологічні особливості засуджених, які страждають на алкоголізм. Зміст роботи з даною категорією засуджених.
31. Психологічні особливості засуджених, які страждають на наркоманію. Зміст роботи з даною категорією засуджених.

32. Характеристика осіб схильних до суїциду. Особливості роботи із засудженими схильними до суїциду.
33. Особливості застосування вербальних та психомімічних прийомів встановлення психологічного контакту в процесі проведення індивідуальної бесіди. Техніки проведення індивідуальних бесід.
34. Поняття групи посиленої психологічної уваги. Особливості психологічної роботи із засудженими даної категорії.
35. Сутність методу соціометрії та особливості його застосування в роботі із засудженими.
36. Кримінальні традиції як фактор впливу на формування протиправної поведінки засудженого. Заходи боротьби з кримінальними традиціями в умовах УВП.
37. Робота начальника відділення СПС щодо профілактики конфліктів в середовищі засуджених.
38. Види психологічної роботи, що запобігають формуванню малих неформальних груп з негативною спрямованістю в установах виконання покарань.
39. Види та зміст психологічної підготовки засуджених до життя на волі.
40. Стрес і фрустрація як прояву психічно напруженої ситуації.
41. Поняття режиму в установах виконання покарань та його психологічна сутність.
42. Характеристика виховної та каральної функції режиму в установах виконання покарань.
43. Поняття конфлікту та конфліктної ситуації. Стадії розвитку конфліктної ситуації.
44. Поняття та особливості групової думки, настрою в середовищі засуджених. Стратифікація середовища засуджених.
45. Поняття психологічного бар'єру та причини виникнення бар'єрів під час встановлення психологічного контакту із засудженим. Види психологічних бар'єрів та їх характеристика.
46. Поняття лідерства в неформальних групах. Робота начальника відділення СПС із негативно спрямованими лідерами.
47. Психологічна сутність методу узагальнення незалежних характеристик засудженого та особливості його застосування в умовах УВП.
48. Психологічні особливості праці засуджених. Характеристика мотивів відмови засуджених від праці.
49. Поняття малої неформальної групи, її ознаки та особливості. Класифікація та структура малих неформальних груп засуджених в УВП.
50. Типи конфліктів у середовищі засуджених та психологічні аспекти їх профілактики та розв'язання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ: **Основна**

1. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. 608 с.
2. Морозов О. М. Психологія особистості: оперативна аудіовізуальна діагностика: навчальний посібник. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2008. 328 с.
3. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник / Крейду Н. П., Лактіонов О. М., Сорока А. В., Скоков С. І. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 140 с.
4. Основні напрямки діяльності психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: навчально-методичний посібник / уклад.: Данильченко Т. В., Волеваха І. Б., Мірошниченко О. М.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2020. 286 с.
5. Робоча книга пенітенціарного психолога / під заг. ред. В. М. Синьова,

- В. С. Медведєва. Київ: МП ЛЕСЯ, 2000. 224 с.
6. Робоча книга психолога установ ДКВС України / за заг. ред. О.В. Висоцької. Київ: Видавничий дім «Арт Ек». 2021.332 с.
7. Тимченко А. В., Христенко В. Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности : в схемах и таблицах : учебное пособие. Харьков: ООО Одиссей , 2004. 448 с.
8. Чебоненко С. О. Третяк О. С. Пенітенціарна психологія: навчальний посібник. Чернігів, 2011. 219 с.

Додаткова

1. Курси з розвитку соціальних та життєвих навичок для ув'язнених: практичний базовий посібник для персоналу з підготовки до звільнення. Мартін Седдон, Алла Шуть. Рада Європи. 2017. 86 с.
2. Медведев В. С. Проблемы профессиональной деформации сотрудников органов внутренних дел. Киев: Изд-во КИВС, 1997. 158 с.
3. Сєверов О. П. Вивчення та попередження конфліктних взаємин між засудженими: навч.-метод. посіб. Київ, 2002. 50 с.
4. Синьов В. М. Професійне спілкування пенітенціарного персоналу: навч.-метод. посіб. Київ, 2003. 152 с.
5. Сучасний в'язничний менеджмент. Проект Ради Європи «Подальша підтримка пенітенціарної реформи в Україні» / ред. кол.: Дж. Макгакін (авт.); А. Галай, Д. Ягунов (укр. адапт.). Київ, 2017. 138 с.
6. Сучасний в'язничний менеджмент: Проект Ради Європи «Подальша підтримка пенітенціарної реформи в Україні» / ред. кол.: Дж. Макгакін (авт.); А. Галай, Д. Ягунов (укр. адапт.). Київ, 2017. 138 с.
7. Тіздейл Д., Хьюз Д. Ефективне лідерство та менеджмент: практ. посіб. / за ред. Д. В. Ягунова. Одеса: Фенікс, 2013. 142 с.
8. Эндрю Койл Подход к управлению тюрьмой с позиций прав человека: пособие для тюремного персонала. London Foreidn Sc Commonwealth Office, 2002. 156 с.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів: Закон від 8.04.2014. № 1186 – У11. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1186-18> (дата звернення: 10.01.23).
2. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23.06.2005 р. [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2713-15>. – (дата звернення: 10.01.23).
3. Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених Наказ № 1418/5 від 16.05.2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0727-16> (дата звернення: 10.01.23).
4. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань. Законодавство України. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE32462.html (дата звернення: 10.01.23).
5. Про затвердження Порядку організації роботи з профілактикою та попередження самогубств серед засуджених, осіб взятих під варту, які тримаються вУВП та СІЗО: наказ МЮ № 1126/ 5 від 27.03.2023 року.
6. Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими: наказ Міністерства юстиції України № 2300/5 від 04.11.2013 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1863-13> (дата звернення: 10.01.23).
7. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17.03.2011 р.

- [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17> (дата звернення: 10.01.23).
8. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 року №160-VIII. Дата оновлення: 01.01.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 15.01.2023).
 9. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що приижує гідність, поводженню чи покаранню: ухвалена Радою Європи 26.11.1987 та ратифікована Законом України від 24.01.97 № 33/97-ВР. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_068 (дата звернення: 15.01.2023).
 10. Європейські пенітенціарні правила: рекомендація № R (2006) 2 Комітету Міністрів держав-учасниць: прийнято Комітетом Міністрів 11.01.2006 на 952-й зустрічі заступників Міністрів. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_032 (дата звернення: 15.01.2023).
 11. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена у резолюції 217 А (ІІІ) Генеральною Асамблеєю ООН від 10.12.1948. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 15.01.2023).
 12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: прийнята Радою Європи 04.11.1950 та ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 15.01.2023).
 13. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська Конвенція). Довідник для членів парламенту. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45> (дата звернення: 28.08.2023).
 14. Правила Організації Об'єднаних Націй щодо захисту неповнолітніх, позбавлених волі: прийняті Резолюцією 45/113 Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_205 (дата звернення 15.01.2023).
 15. Про нові підходи до злочинності серед неповнолітніх і про призначення правосуддя у справах неповнолітніх: рекомендація № Rec (2003) 20 Комітету Міністрів державам – членам Ради Європи: прийнята 24.09.2003. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_865 (дата звернення: 15.01.2023).
 16. Ерреро О., Рекена Ф. Програма реабілітації для засуджених та осіб, взятих під варту, з психічними й поведінковими розладами внаслідок вживання психоактивних речовин, для Державної кримінально-виконавчої служби України у рамках Проекту ЄС «Заходи ЄС з питань протидії наркотикам та організованій злочинності (ДІЯ-ЄС)». URL:<https://i-rc.org.ua/files/posibnyk-progr-reabilitaciy.pdf> (дата звернення: 15.01.2023).